

HALMI NIKOLETT

Illusztrált védelem

Gressai Ferdinánd: *Csupasz oltalom*

A *Csupasz oltalom* Gressai Ferdinánd első verseskötete, amely, mint ilyen, elsősorban annak vizsgálatára hívja fel a kritikust, hogy az összegyűjtött versek egyedi hangvétele, nyelvi leleményét, a képalkotás és a tematika közheyles vagy autentikus alkalmazását firtassa. Gressai esetében különösen meghatározó lehet az első (kritikusi) olvasatok tapasztalata, hiszen a szerző folyóiratokban, elektronikus portálokon nem mérette meg írásait, ez esetben a kötet nemcsak összegzése egy kezdeti teljesítménynek, hanem maga jelenti az első impulzust az olvasó számára, amely alapján képet alkot Gressai költészetéről.

A hét ciklusba rendezett, számozott költemények tematikus fókuszában olyan (talán nem kifejezetten egyedi, ám olykor nagyon is pontos sorokban megfogalmazott) problémák, jelenségek állnak, mint a magány, az én definiálásának és pozicionálásának kérdései, a másokhoz (társakhoz, családtagokhoz, és általában a körülményekhez) való viszony, és ehhez kapcsolódva a metafizikai és egzisztenciális létkérdések is teret nyernek. A kötetszerkezet, vagyis az, hogy a cím nélküli versek elsősorban nem autonóm szegmensként, hanem egy konstrukció részeként tűnnek fel, lehetővé teszi a narratív olvasatot:

e szerint a *Csupasz oltalom* felfogható az identitás-keresés történeteként. Az első oldalakon jól érzékelhetően vetődik fel ez a kérdés: „Ebben a szobában egy ember lakik. / Rajta kívül az egész helyiség üres. / Mégis itt él egyedül.” (5.) A versek különböző szituációkat, ezzel együtt szerepe-

ket formálnak, a témák sokfélesége mellett azonban a beszédmód, az egyes szövegek retorikai és poétikai szerkezete (a „hang” szerveződése) nagyon is egy irányba mutat, a versek egyazon én megszólalásaiként értelmezhetőek, aki a felnőtt férfi szerepébe bújlik („Hétvégente a feleségemmel szórakozunk”, 5.), vagy a betegség okozta metamorfózison elmélkedik („Veszélyes, mivel semmilyen hatással / nincs az emberi testre”, 29.), esetleg élet és halál dilemmáit sorakoztatja fel („Teremtettünk. Ő a méhében van. / Őket nézem, amíg még együtt vannak”, 75.).

Ahogy a fent idézett sorok is mutatják, Gressai Ferdinánd (szerep)versei a „legnagyobb” témákat állítják a középpontba, amelyekről sokan, sokféleképpen szóltak már. Bár több izgalmas képzetársítás, leleményes megfogalmazás szerepel a kötetben, sajnos gyakran nem meggyőző a téma kifejtése. Úgy is mondhatnám, a versek időnként nem lépnek túl egy-egy jelenség, dilemma

regisztrálásán, nyelvileg és poétikailag nem képesek autentikusan színre vinni a problémát. Ilyen például az idő (el-múlás, öregség, fejlődés motívumával összefonódó) témája, amely időnként jól ismert toposzok alkalmazásával fogalmazódik meg (pl. golya, évszakmetaforika), és bár olykor ezek szerepeltetése ötletesnek mondható, mégis úgy érezzük, a versek beszélője kívülállóként próbál szólni mindarról, ami (a szituációkból adódóan) szubjektív élményként van (lenne) jelen. Persze a távolságtartó beszédmód is lehetne poétikai stratégia, ám véleményem szerint a sematikusabb megoldások esetében nem erről, hanem sokkal inkább a tapasztalat átsajátításának hiányáról van szó, pl.: „Egész nap játszom furcsa, / improvizált játékaimat. // Nem, nincsenek is napok. / Csak a tér (ez a hely) / és az idő / (ez az érzékelhetetlen, / rendszertelenül hullámozó / megfoghatatlanság).” (120.)

Ezzel együtt azonban Gressai Ferdinánd kötete számos ponton maradandó élménnyel szolgál az olvasónak, s ehhez nem kis mértékben járul hozzá a kötet vizuális megformáltsága. A gyűjtemény már első pillantásra egyedinek látszik: a hét ciklusba rendezett, számozott versek mellett illusztrációk szerepelnek (szintén Gressai munkái, ahogy a borítón szereplő grafika is), amelyek túlmutatnak saját illusztratív funkciójukon: nemcsak érzékenyen kísérik mindazt, ami a versekből kibomlik, hanem (a kötetet átlapozva ezt érzékeljük) a képek olyan koherens világot konstruálnak, olyan komplex, egyedi látásmódról,

kifejezésmódról adnak számot, amely szokatlan egy fiatal alkotónál, különösen akkor, ha a képi kommunikáció nem elsődleges célja a műnek, ahogy a *Csupasz oltalom* esetében sem az. Gressai képelemei a mesefigurák ironizálásától a karikatúra-jellegű kompozíciók alkalmazásán át, egészen a képregény narratív technikájának átsajátításáig, többféle megoldást felvonultatnak, a versek hiányosságait ellenpontozva érett vizuális kompetenciát jeleznek. Rendkívül izgalmas például az, ahogy bizonyos rajzokon (a háttér elemeként, felületet betöltő mintázatként) a kézírás megjelenik, és jelentésszervező funkcióval bír, Gressai ugyanis (ellentétben például Tandori feliratos rajzaival) nem a szójelentéssel járul hozzá a képértelmezéshez, hanem az írás a maga olvashatatlanságával, halandzsa-jellegével médiumként van jelen (pl. 19., 36., 67.). Ugyancsak változatos interpretációknak ad teret az a módszer, ahogy a figuratív formák egy képen belül asszociációs sort alkotnak, a formák sokszorozódása, újrarajzolódása révén (pl. 83., 74., 68.).

Mindent egybevetve: Gressai Ferdinándról az első kötet tükrében elmondható, hogy tehetséges, mind a költői, mind pedig a grafikus kifejezésmód tekintetében. A gyűjteményes könyv viszont pillanatnyilag arról ad számot, hogy a tapasztalat, a saját élmény átadása jelenleg autentikusabban valósul meg a képalkotás szintjén. A nyelv még várat magára, egy következő kötet remélhetőleg helyre billenti az egyensúlyt.

(Magvető, Budapest, 2010)

